

'Over uitvoering nieuwe pensioenwet moeten overheid en pensioenfondsen referendum mogelijk maken'

Telegraaf DFT van 27 januari 2025

Opinie van Joop Hartog en Bernard van Praag

Aanhoudende commotie en uiteenlopende inzichten over de toekomst van de pensioenen in Nederland. De professoren Bernard van Praag en Joop Hartog vinden dat overheid en pensioenfondsen een referendum mogelijk horen te maken over de uitvoering van de nieuwe pensioenwet. „Maar wel met een gelijk speelveld.”

Eindelijk gloort er licht aan de horizon. De Wet Toekomst Pensioenen (WTP) is in 2023 door het parlement goedgekeurd met een kleine meerderheid. Daarbij is echter nogal gezondigd tegen de democratische besluitvorming. Het is natuurlijk zo dat alle belanghebbenden bij deze besluitvorming dienen te worden vertegenwoordigd. De voornaamste belanghebbenden zijn uiteraard de deelnemers (premieplichtigen, slapers en gepensioneerden), die hun geld verplicht moeten beleggen in hun pensioenfonds om een toereikende oudedagsvoorziening op te bouwen.

De vakbonden beweren dat zij die deelnemers vertegenwoordigen, maar met een organisatiegraad van slechts 15% kunnen ze dit helemaal niet waarmaken. De meeste deelnemers zijn niet verenigd en hebben geen gezamenlijke stem. Om tegenspraak te voorkomen is in de WTP ook nog opgenomen dat het individueel bezwaarrecht ongeldig wordt verklaard. In de besluitvorming zijn de belangen van werkgevers, pensioenfondsen, verzekeraars en consultants meegenomen, maar dat zijn niet de belangen van deelnemers.

Bestaande buffers raken uitgeput

Bij veel deelnemers daalt het besef in dat de hervorming wel eens heel nadelig voor hen kan uitpakken. De eerste jaren zal het nog wel meevallen vanwege de gedane voorspelling dat 'bijna iedereen er waarschijnlijk op vooruit zal gaan' door de geleidelijke uitdeling van buffers. Maar na enige jaren zijn die nog bestaande buffers uitgeput en liggen non-indexatie of verlaging van pensioenen op de loer. Er is geen enkele garantie meer op koopkrachtbehoud dan de geruststellingen van Pensioenfederatie en vakbonden.

De voornaamste verslechtering is het opsplitsen van het collectieve vermogen in miljoenen individuele 'potjes'. Hiermee wordt de solidariteit tussen deelnemers volledig onttakeld. Het pensioen wordt een kwestie van geloven op de blauwe ogen van fondsbestuurders. De ervaringen uit het recente verleden geven weinig vertrouwen in de toekomst.

Aantal Kamerfracties heeft motie ingediend

Op de treeplank heeft een aantal Kamerfracties een motie ingediend om vóór het invaren een referendum onder deelnemers te houden met de vraag of men wel wil invaren of dat men graag bij het oude systeem wil blijven. Op zich een uitstekend initiatief, maar wel pas als er een gelijk speelveld bestaat voor de twee partijen bij dit referendum. De ene partij (werkgevers, fondsen, vakbonden, verzekeraars, consultants, accountants en pensioenactuarissen) is uitstekend georganiseerd en bulkt van de centen. De andere partij (miljoenen ongeorganiseerde deelnemers) weet volgens recent onderzoek voor een groot deel niet waar het over gaat.

Het lobbycircuit zal weer mooie opdrachten krijgen om te waarschuwen voor hel en verdoemenis als de WTP-plannen niet worden doorgezet. Een en ander gelardeerd en gevoed met studies van adviseurs en wetenschappers, die wel weten aan welke kant hun boterham gesmeerd is.

Speelveld dient gelijk te worden

Als de wiedeweerga dient het speelveld zoveel mogelijk gelijk te worden. Deelnemers zullen via de adressystemen van hun fondsen toegang moeten krijgen tot al hun lotgenoten om een tegenpartij op de been te krijgen en een tegenstem hoorbaar te maken. De financiën voor het inhuren van professionele consultancy- en reclamebureaus zullen moeten worden gefourneerd door de fondsen en/of de overheid. Er zijn volop precedentes waarbij de overheid onpartijdige voorlichting afdwingt en toezicht faciliteert.

In april 2024 deed de pensioensector de aankondiging dat 'de pensioensector bereid is om 25 miljard euro extra te investeren in woningbouw, infrastructuur en de energietransitie in Nederland. In ruil wil de pensioensector dat de afspraken over het nieuwe pensioenstelsel zonder aanpassingen worden uitgevoerd en dat PVV, BBB en NSC hun verzet tegen de hervorming staken' (Volkskrant 2 mei, 2024). Dit aanbod was schandalig omdat het ging om geld van de deelnemers, waarbij niet het optimale rendement voorop stond, maar de chantage van parlementariërs.

Kortom, als het geld in zo ruime mate voorhanden is, verplicht de fondsen dan om zonder recht van inspraak te bedingen de financiën te verschaffen om een realistisch referendum volgens modern-democratische regels mogelijk te maken.

Joop Hartog en Bernard van Praag zijn emeritus-hoogleraren aan de UvA en lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen